

ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο, ποικιλία, σύστημα

2η έκδοση

Ωστόσο, η προσωπική ταυτότητα δεν είναι η μόνη πτυχή που αναδεικνύεται στη γλώσσα. Εξίσου σημαντική είναι η προβαλλόμενη ή δημιουργούμενη ταυτότητα, αυτή δηλαδή που δεν σχετίζεται με στατικές ιδιότητες του ατόμου, αλλά αναπτύσσεται δυναμικά μέσα από τον λόγο και τη διεπίδραση με τους ομιλητές. Στο παρακάτω κείμενο, για παράδειγμα, η ταυτότητα των ομιλητών δεν είναι φυσικά αυτή του ιδιοκτήτη ποδοσφαιρικής ομάδας, αλλά διαμορφώνεται συνεργατικά από γλωσσικά στοιχεία όπως η χρήση α' πληθυντικού και το ανεπίσημο και

Η ΓΛΩΣΣΑ ΩΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑ / 151

εξειδικευμένο λεξιλόγιο (τεσσάρα, χαλαρά, νοκάουτ), που προβάλλουν την ταύτιση με την ποδοσφαιρική ομάδα και συνθέτουν την κοινή αντίληψη για την ταυτότητα:

Κείμενο 5

- <X> ε πώς την είδες την κλήρωση; (.)
<Π> ΔΥσκολη αλλά:: εδώ που ΜΠΗκες θα χορέψεις τι θα κάνεις;
(.) δύσκολα πιστεύω
<Α> δεν γίνεται δουλειά διαφορετικά: δύσκολα είν' τα πράγματα
αποδώ- αποδώ και πέρα
<Π> άκου να δεις κάτι (.) εφόσον παίζεις σ' αυτό το επίπεδο
<X> εΝΤΑξει έχουμε καλή ομάδα πάντως δηλαδή:: δεν θα:: θα
πουλήσουμε ακριΒΑ το τομάρι μας
<Α> όντως έχεις δίκιο (.) αλλά:: ντάξει τώρα πιστεύω θα βάλει
μια τεσσάρα χαλαρά σε μας είναι πολύ δύσκολο
<X> έχουμε και πρώτο παιχνίδι στο Καραϊσκάκη έτσι;
<Α> ε αυτό 'ναι θετικό όντως
<Π> ναι στα νοκάουτ παιχνίδια όμως (.) μετράνε τα γκολ [εκτός

έδρας

<X> [εντάξει:: (.) θα φανεί εάν ε:: εάν αντέξουμε και δεν φάμε
γκολ έτσι; (.) στο πρώτο παιχνίδι

<A> όντως

Με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα γλωσσικά στοιχεία συνδέονται σταθερά και αμετάβλητα λ.χ. με την κοινωνική παράμετρο της ηλικίας (οι ομιλητές μιλούν έτσι επειδή είναι νέοι), αλλά η ηλικία είναι μία από τις παραμέτρους της ταυτότητας που δημιουργείται μέσα από την αλληλεπίδραση στο συγκεκριμένο περιεχόμενο (οι ομιλητές κατασκευάζουν τη «νεότητα», την ποδοσφαιρική τους ταυτότητα ως οπαδοί κ.λπ. μέσω της γλώσσας). Επομένως, η ταυτότητα των ομιλητών δεν αποτελεί μια προϋπάρχουσα κατηγορία, αλλά δημιουργείται μέσω του λόγου.

Μια εξίσου σημαντική πτυχή της ταυτότητας που διαφαίνεται και στο παραπάνω κείμενο είναι η *συσχετιστική*, δηλαδή το

152 / ΓΛΩΣΣΑ|

σύνολο των στρατηγικών με τις οποίες δηλώνουμε ότι ανήκουμε σε μια ομάδα («έσω» ομάδα) και δεν ανήκουμε σε μια άλλη («έξω» ομάδα). Σύμφωνα με τον van Dijk (1985), σε κείμενα που προβάλλεται η συσχετιστική ταυτότητα έχουμε τέσσερις λειτουργίες που συνθέτουν ένα *ιδεολογικό τετράγωνο*: α) έμφαση στα θετικά χαρακτηριστικά και στις πράξεις της έσω ομάδας, β) έμφαση στα αρνητικά χαρακτηριστικά και στις πράξεις της έξω ομάδας, γ) μετριασμός των αρνητικών χαρακτηριστικών και πράξεων της έσω ομάδας και δ) μετριασμός των θετικών χαρακτηριστικών και πράξεων της έξω ομάδας.

Τέλος, μπορούμε να διακρίνουμε ευρύτερες πτυχές της ταυτότητας, όπως η *κοινωνική* ταυτότητα που προβάλλεται συλλογικά, λ.χ. από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για ένα έθνος ή μια εθνοτική ομάδα. Φυσικά, η αντίληψη που έχει κάθε ευρύτερη κοινωνική ομάδα για τον εαυτό της δεν ταυτίζεται πάντα με εκείνη των άλλων ομάδων, με αποτέλεσμα την ιδεολογική διαφοροποίηση ή και σύγκρουση.